

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in materiam de sacramentis novae legis - Cod. Ettenheim-Münster 185

[S.l.], um 1610

Disputatio I

[urn:nbn:de:bsz:31-115961](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-115961)

I

COMENTARIUS IN Materiam de Sacramentis

Noua Legis

Disputant de hac materia veteres scholastici libro quarto sententiarum diff. 1 et 2. S. Thomas in tertia parte a quaestione sexagesima, usque ad nona gesimam. et in supplemento ab initio, usque ad quaestio nem sexagesimam octauam. Toletus libro secundo sua summa a capite decimo quinto. Guaretz tomo tertio.

Gregorius de Valentia tomo quarto a disputatione 3 generali usque ad 11. et Berseminus tomo 2do contro uersiarum. Petrus Busefeldius prima parte sua Theo: logia pastoralis summissa in vobis singularum sacra mentorum; nos conabimur optimo ordine et methodo ma xime perspicua ea declarare, quae a morali Theologo de sacramentis dici possunt: nihil utile, aut necessarium relinquendo; nihil etiam superuacaneum persequendo. Distribuem aptem singulas materias in disputationes, disputationes in classes, classes in quarita.

**Disputatio I de sacramentis in genera
quaritur I quid sit sacramentum.**

Missis uariis aliorum definitionibus D. Thomas quaest. 60 a. 2do sic definit. sacra: sermum est signum rei sacrae: uerum ut clarius sacramenti de quo hic loquimur nempe noua legis naturam intelligamus sic potest definiri. sermum est signum sensibile gratia sanctificantis animae et eiusdem simul causa a Christo Dño institutum. Dicitur I signum, quia praeter sui

Quinam autho: res de hac ma: tractent

Definitio sermum
est signum dicat.

D. H. Mailloz 136
anonius Grandis Vallis.

Cuz dicatur sensibile

Co graa sanctificantis animā

Quasitum rdm qd sint sermōta, et in quam finem instituta.
Sermōta sunt. sup

cognoscem inducit nos in rei alterius notitiam.
Dicitur 2do sensibile quia sermōta sensibus exterioribus
percipiuntur ut in baptismo aqua videtur, vba audiuntur
et sic de caeteris sermōtis. Dicitur 2tio gratia sancti-
ficantis animam quia quando exterior res ipsa sensu-
biles adhibetur signum est animam interioris sanctifi-
ficari et haec tres particulae conveniunt et sacrame-
tis veteris legis, ad quorum applicatōem Deus gratia
conferrebat sicut in circumcissione et caeteris. quarto. et
eiusdem causa. scilicet sermōtum non solum significat suscipi-
enti dari gratiam sed ipsum quoque est causa in-
strumentalis, qua graa ad dignam suscipiētiā conferretur
et per hanc particulam differunt sermōta noua legis à
sacramentis legis veteris quae graam significabant
nullo tamen modo ea conferrebant excepta inquit. sua. his.
et tomo citato 2to sec. 2da circumcissione et plura
adhuc discrimina sermōtorum utriusque legis ponit
Dole. Capite 16 lib. 2do. quinto dicitur à Christo
Dno institutum, quia ipse immediate fuit origo sermō-
torum author ut habetur in Conc. Trid. ses. 7. Canon.
Quasitum rdm quod sint sermōta et in quem finem
instituta quod ad primū h. e. 7. ita Conc. Flo.
sub Eugenio 4. in cap. ad abolendam exera de Heret.
et Trid. loco cit. ubi utrobique tam excoicantur qd
aliter aut sentiunt, aut docent. quod ad 2dam famitō
hic numerus eiusque sufficientia ex quadam similitudi-
ne et proportione uita corporalis ad spiritalom

Nam ad vitam corporalem 7 uidentur necessaria .s.
 respectu sui .2 uero respectu: primo n. necessarium e
 ut nascatur. 2do ut crescat et roboretur 3tio ut
 temperet abatur 4to ut si in morbum incidat sanetur
 5to ut reliqua et morbi auferantur: haec sunt ho
 necessaria ad gseruocem uo .u. Regni: haec duo .i.
 ut Regni: gubernetur 2do ut fiat gratia sobolis ne
 Regni: deficiat haec sunt etiam necessaria in uita
 spiritali et ecclesia republi. quinque p tinent ad
 uitam spirituaalem cuiusque duo .u. ad ecclesiam primo
 n. necessarium e ut ho nascatur in Christo et hoc
 fit p baptismum 2do ut roboretur ad pugnam et
 hoc fit per qummodem 3tio ut abatur quod fit p
 euagium 4to ut si in spirituaalem morbum incidat
 sanetur p fit p poenitentiam quinto ut spiritualis
 morbi reliqua tollantur et hoc fit p extrema
 ue ad ecclesiam .u. p tinet .i. ut gubernetur et hoc
 fit p sermone ordinis 2do ut fideles multiplicentur
 augeatur numerus beatorum et ut remedium adhibea
 tur concupiscentia carnis et hoc fit p matrimonium.
 p cura ^{etiam} Job. s. Tho. q. de a. 1 et alii DD. omnia haec
 et Marci uicino Confir. actorum octauo. Et 19. quoda. Malcei
 uige: 6to Job poenitentia Joannis u uigesimo
 Extrema unctio Marci 6. et Jacobi 5 ordo 1 ad 1. Gmota
 4to Matrimonium Mathaei 19 nono decimo nono

similitudo
 desultata ex p
 portione uita
 corporali ad
 spirituaalem

septem ad ui
 tam corporale
 sunt necessa
 ria. quinque
 ad uita
 spirituaalem
 duo .u. Reip
 publicae.

septem ad uita
 necessaria ad
 uitam spiritua
 lem
 quinque p t
 inent ad uita
 spirituaalem
 duo .u. Reip
 publicae.

quatuor 3 hanc quae et quot nam sunt
necessaria in uno quoque sermone

quatuor in uno
quoque sermone sunt
necessaria

Quatuor materia, forma, minister, et suscipiens ser-
monem. Materia quae a Christo determinata, forma quae
ab ecclesia: nam cum Christus fuerit auctor sermonum
debuit etiam partes eorum essentialiter institueret. In
omni re sunt haec duo materia scilicet et forma; nec
refert quod ex scripturis omnium sermonum materia et forma
non constat clare: nam in his recurrendum est ad traditio-
nem ecclesiae et SS. Patrum quicquid contra blaterant here-
tici Legato. s. Tho: quod: 6o arti: 5 et 7 Dominus solus
in quanto sent: dist: 1 a 7

quasi quatuor qualis debeat
esse intentio ministrantis

Ministrans homini
et intendere id
quod Christus instituit

Quia s. Tho: 1o: 2o: et alii reguntur et sufficere illam
ut nimirum ministrans intendat facere id quod Christus
instituit seu quod intendit facere ecclesia et si hanc
adit quod aliud accedat non impedit ualorem sermonis. Ratio
huius est quia cum minister tantum instrumentaliter
operetur non agit in uirtute propria sed in uirtute Christi
hinc si dicta intentione fideus gentilis fuerit uno
quo quicumque confert baptismum ualidus est nec etiam ne-
cessario est ut haec intentio sit actualis et explicita sed
sufficit uirtualis et implicita s. ut eat ad conferendum
sermonem licet postea dum re ipsa illud conferat recognoscit
quod de illa collatione nec dicat se intendere facere quod
facit ecclesia. Si dicas quid si ministrans sermonem habet
uersam intentionem aut non rectam h. d. s. Tho: quod: 6o
arti: 1o et 2o loco citato q. 1 a 1o posse dupliciter
intentionem esse malam seu uersam uno modo quando
Minister non intendit sermonem conferre sed illud deridere

Duplex est intentio
in mala ministrantis

et suscipiente decipere et talis perversitas tollit veri-
tatem sermōis quia tollit eius essentiam q̄ est facere
id q̄ facit Ecclia maxime si hanc suā intentionem
exteriorius manifestaret abias. n. cum dubitatur qualis
nam fuerit consecratiō intentio prorsus fuisse legitima

Alio modo potest intentio ministeri accidentaliter eo
perversa p̄bi gra: intendit quis vere baptizare sed
simul etiam intendit aliquod peccatum ut si Turca vel
Iudeus quis rīa baptizaret in partem ut propterea apostata
faret vel sacerdos vere vult consecrare panem & hostiam
sed simul vult eū hostiam consecrata communicanti venenā
porrigere vel etiam baptizat sacerdos puellam quod
e exemplū s̄ Thomā et simul intendit illa facta nubili-
tate abati ad libidinem et talis perversa intentio veri-
tate et essentiam sermōis nō tollit. ratio est quia cum
intentio q̄ faciendi sermōis ab alia quacunque intentione
nō pendeat fit ut neque p̄ter ipsa desinat eē legitima

Quæritur quintum ad hoc ut ^{Minister} q̄ fecerit sermōem
debeat habere fidem et scire quana sit inte-
ntio Ecclie in collatione sermōis

¶ Hoc fidem infusam habituale, nec ac p̄ualē, imo
neque illā credulitatem sacramentali veritatis requirit
et tandem nec cognitionem intentionis Ecclie eē necessariā
q̄ quid Ecclia Catholica per ea q̄ exteriorius agit vult sermōem
q̄ ferre ratio huius supra allata ē ex s̄ Thomā quia scilicet
Minister nō concurrat in sacramento nisi solum ut instru-
mentū nihilq̄ agit nisi talē propria proinde modo faciat
quā intendit facere Ecclia quomodocūq̄ ipsa faciat et in quem
cunque finē faciat vere q̄fert sacramenta imō licet minister
nubaret Ecclia ipsa ceremonias suas et ipsam collationem nō

prima intentio
nulla tollit veri-
tatem sermōis

si altera intentio
nō tollit veri-
tatem sermōis

Nulla fides,
nec cognitio ver-
tutis sacramentalis
requirit sed sola
intentio nulla
supplet

Ratio qd hic
garrant oia
q sunt de neces-
sitate sermō.

Error vbi et
Bielefi

Duplex sermō-
rum effectus
primus e graa

non suis facere sargum rem utilem vel necessariā saluti.
sed tantum ioco modo episcopi intentionem ad hoc intendit
ut quicquid ipsa sine ulla sine sermo sine quo modo iugue
faceret hoc ipse uellet etiam facere uerissimū eret sermō
cuius ratio e quia reuera ~~omnia~~ hic conuincit qua sunt de
necessitate sermōi quod idem dico iam soto uerum e in
suspensione sermōum quod scilicet uere illud suscipiet
ei iugue characterem qd crederet Eccliam ioco id facere
dummodo intendet illud suscipere quod ratio intendit dare.
Verum tñ e talis. qd si sermō suscipiat non tunc suscipiet
et e sermōi. qd graa qd hac via in credulitate ponatur
graa obicem. Ideo demū a fortiori dicendū e de malo Hingth
sermōi sine heretico, sine pagano, sine iudeo quod scilicet
uere ministrent sermōi graa antiquam errorem Joannis
XVth et Bielefi doctrinam quod in primū natus qui
prolatu rāqū sine seculari sine eulogiarū inūdit in
reccatu mor. hoc ipso e ad deo seruatum suo officio e
minis sermo que errore consilium constantie arte du-
centor propē anno damnauit. Scio et olim putasse s.
Cyprianū inualidum eē Bāptismū ab hereticis administratū
et consequenter ab ipis Bāptizatos eē denū Bāptizandos.
uere ut ait s. Augusti. libro 2do contra donachos
cap: 4to Error hū passionis falsū purgatus est

quasitum roxtu qui sit effectus
sermōrum

Respondet eum communi sententia duplicem eē effectum sermōrum
alterum communem omnibz nimirum graam gratū faciente
quam gferunt digne suscipientibus idque ex opere operato. s.
exi ui et natura sua qd graa uocato prima quam

homo accipit quando ex statu peccati transit ad statu gratia
 et fit ex iniuria Dei amicus Dei quod ordinaria fit p[er] serm[en]tum
 poenitentia aut etiam p[er] bap[ti]smum quando aditus illum suscipit.
 Eadem graa vocata e[st] q[ue] q[ui]nicipat hoc no[n] iam uenientia ad
 graam sed in graa ia g[ra]tuita et hoc e[st] p[er] accessione ad
 prima graa accipit primam sed tunc de hoc effectu quando uis
 q[ui] cuius serm[en]to sunt peculiaris dicemus plura in tractatione
 singularu serm[en]toru. Alter effectus e[st] secundarius et
 quibusdam tantu propriis nempe character q[ui] e[st] triu tantu serm[en]to
 foru irradierabilium bap[ti]smi scilicet q[ui]nicipationis et ordinis
 q[ui] nihil e[st] aliud quam spiritualis q[ui]da qualitas ~~q[ui]da~~ ^{q[ui]da} ~~q[ui]da~~ ^{q[ui]da} ~~q[ui]da~~
 delibiter impressa ita ut nec morte tolli possit et hic e[st]
 effectus character scilicet nascit[ur] ex trinali potestate a te
 q[ui] in serm[en]ti dato una participandi serm[en]ta ^{aliisque}
 bona ecclesia spiritualia et fac in bap[ti]smo q[ui]nto q[ui] e[st] ianna
 et ingressu ad reliqua serm[en]ta attendat in q[ui]nicipatione ad gene
 erose et fortiter pugnandu q[ui] g[ra]t[is] capitales g[ra]t[is] mundum
 sanguine et satana et ascribit militia christi. Tertia demu
 potestas dato in serm[en]to ordinis in quo ascribitur in numeru
 ducu et p[ro]p[ri]etatu militi[ar]i egredi et accipit no[n] totu
 sed tribuendi aliu bona d[omi]ni sui plura ligant[ur] apud card[em] Borlo
 Tomo 2do lib: 2do cap 19

quasi sum septimū quista peccet
 mortali ter circa serm[en]ta in
 genere

¶ I omne illam ^{aut} q[ui] administrat aut suscipit solemniter
 serm[en]ta aliquo credat sciant uel salte scire debent se esse
 in peccato. mor: nisi uel q[ui]ntu uel salte ita accipit ut probabile
 ter credat se esse g[ra]t[is] sum. 2do p[er] m. q[ui] suscipit aliquod serm[en]tum
 ab hoc ex communicato, interdicto, uel suspensio uel pro tali denunciato
 uel a notorio et publico gub[er]nario excepto bap[ti]smo et communione
 in extrema necessitate dicit[ur] a publico gub[er]nario u[el] q[ui] tali

Alter effectus 2
 q[ui]busda[m] t[ri]u p[ri]m[us]
 character irradie
 rabilis in bap[ti]smo q[ui]
 h[ab]et h[ab]et h[ab]et h[ab]et
 h[ab]et h[ab]et h[ab]et h[ab]et

qui suscipit uel
 ministrat serm[en]ta
 in p[er]to. mort. peccat
 mortaliter.
 peccat et mortali
 ter q[ui] suscipit ab ex
 communicato, suspensio, a.
 excepto bap[ti]smo et
 communione.

quod dicitur publicis
et ordinariis

peccat mortaliter
si inuitat sacrodo
tem qd dicitur m. ad
dandum alteri sermone
sine debita poenitentia

pro. m. qd aliud tra
dit coram qd dicitur
sub d. conc. r. d. de p.
sacra.

Tria in uno
quod sermone repitio
sermonum sunt
signa externa.

Res in egra.

Res qd sermone simul
sunt ead. intentione
grad. ut e. caracter.

vel p. sententiam vel propria confessione in publico facta
vel ipsam rei euidentiam talis declaratur e. ita definit p. m.
iure canonico cap. finali de cohabitacione clericorum
et mulieru. et h. p. m. qui sine necessitate inuitat aliquem
sacerdote ad sacrificium aut ad dandum sermone alteri que
probabiliter credit existere in p. m. si inuitat per se sibi
persuadit ipse ead. facturum sine debita poenitentia
sit causa curi dno faciat alia no facturus. qd p. m. omnia
ille qd credit aliquid coram qd damnata sunt p. consilium p. d.
et excommunicato in buca coram dno uideat qd in p. d.
posicione qd a canone r. usque ad 13

Quod octauum quod in uno quoque
sermone reperiantur

Quod tria hic sermone tantum re tantum, nempe sermone nunt
sermone tantum uocant theologici signa seu symbola. ipsa externa
cuiusmodi p. gra. in baptismo aqua, in eucharistia panis et
uinum in confirmatione oleum et cal. Res tantum e. que effectus
quem unum qd sermone operatur in anima sermone recipiendi
q. e. ipsa grada vel certe eius augmentum et incrementum. Res
et sermone simul sunt ead. intentione grada ut e. in dictis
tribus sermone caracter et cal.

Disputatio rda. Classis I. De sermone Baptismi, eiusque essentialibus

Aggredimur nunc singulorum tractatione sermone in
specie quorum qd primum baptisimus e. de quo dicitur ut
Theologi in quarto sent. dist. 2 usq. ad b. d. unus qd. 3 parte
q. 60. Ex patribus s. Aug. fo. 7 de baptismo j. ^{rom. et i. cor.} ~~rom. et i. cor.~~
7 libror. Basilias de code duos libros. Tertullianus 2 Gregorius
de ualentia fo. 7 d. i. h. 4. solus in quarto dist. 3 Thelety